

Λαϊκότητα και λαϊκισμός

Του Ι.Ε. ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗ

ΕΝΑ σύμπτωμα της σημερινής κρίσης του πολιτικού λόγου αποτελεί και η διάσταση των λέξεων προς τα πράγματα, αλλά και η σύγχυση ανάμεσα σε όρους με ιδεολογικά φορτισμένο περιεχόμενο. Παραδειγματικά αναφέρω τους όρους «λαϊκότητα» και «λαϊκισμός», το περιεχόμενο των οποίων θα επιχειρήσω να διευκρινίσω στις γραμμές που ακολουθούν.

Το επίθετο «λαϊκός» εκφράζει πράγματι αυτό που ανήκει στο λαό ή προέρχεται από αυτόν. Και η «λαϊκότητα» (ως ουσιαστικό) στο χώρο της πολιτικής εκφράζει ακριβώς τη συμμετοχή, την παρουσία του λαού στην έκφραση της πολιτικής εξουσίας. Όπου η λαϊκότητα αναγνωρίζεται τυπικά (νομικά) ως θεμέλιο της εξουσίας αυτής, αλλά στην πραγματικότητα ο λαός είτε δεν συμμετέχει είτε συμμετέχει περιορισμένα στην άσκηση της, όπου δηλαδή υπάρχει διάσταση ανάμεσα στις λέξεις, που εκφράζουν τους όρους της κοινωνικής πραγματικότητας, και στην ίδια αυτή την πραγματικότητα, το περιεχόμενο του όρου «λαϊκότητα» μεταπέφτει στην κατάσταση που αντιστοιχεί στη λέξη «λαϊκισμός». Ο λαϊκισμός αντικαθιστά τη λαϊκότητα εκεί όπου ο λαός κατά ιδεολογία μόνο είναι κυρίαρχος, στην πραγματικότητα όμως είτε δεν μετέχει είτε μετέχει περιορισμένα στην άσκηση της εξουσίας.

ΨΕΥΔΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Λαϊκισμός είναι ακριβώς η κατ' επίφαση λαϊκότητα: αυτό που δείχνει να είναι λαϊκό μα που στην πραγματικότητα δεν είναι. Πρόκειται για μια ψευδή ιδεολογία για φαινόμενο απλώς λαϊκότητας που στην πραγματικότητα κρύβει έναν έντονο πατερναλισμό.

Ο λαϊκισμός απορρέει από την ελλιπή λαϊκή συμμετοχή στη δημόσια ζωή, καλλιεργείται από αυτούς που εκμεταλλεύονται αυτή την έλλειψη, προτείνοντας το πατερναλιστικό τους πρότυπο, συντηρείται με την υποκοιλότητα και την εμπορευματο-

ποίηση της συλλογικής ψυχής από ιδιωτικά συμφέροντα, καθιερώνεται ως δήθεν δημοκρατική κοινωνική κατάσταση ενώ είναι στην ουσία αντιδημοκρατική.

Όπου η συμμετοχική δημιουργία είναι καθιερωμένη στα χαρτιά, υπολείπεται όμως ου-

να παίζει αφηρημένο ρόλο στο συλλογικό εφησυχασμό του λαού.

Έτσι, καλλιεργείται μια ισοπεδωτική νοοτροπία όπου εξέχει μόνο το κεφάλι των φορέων του πατερναλισμού - και εκείνο συνειδητά εκλαϊκευτικά μακιγιαρισμένο - και καταπολεμείται ως

Η λαϊκότητα είναι η δικαίωση του λαού και η ανύψωσή του σε καθοριστικό παράγοντα της ιστορίας του. Ο λαϊκισμός, αντίθετα, αποτελεί εξαπάτηση του λαού, πολιτιστική υποβάθμισή του, υποκατάστασή του στον ιστορικό του ρόλο και διατήρησή του στο περιθώριο των εξελίξεων

σιαστικά στην πράξη, αναπτύσσεται ένα λαϊκό υποκατάστατο, ώστε να ξεγελιέται ο λαός πως έχει (δήθεν) την προτεραιότητα στα δημόσια πράγματα, αφού γίνεται συνεχώς επίκλησή του για τη νομιμοποίηση της επιβολής της οποιασδήποτε πολιτικής και κοινωνικής εξουσίας. Στην πραγματικότητα χαλκεύεται η εξουσία ινδαλμάτων, πολιτικών, κοινωνικών, καλλιτεχνικών, ακόμα και αθλητικών, στα οποία βρίσκει το υποκατάστατο της η προδομένη λαϊκή συνείδηση.

Οι φορείς του πατερναλισμού - στους τομείς της πολιτικής και κοινωνικής εξουσίας - «νομιμοποιούνται» από το λαϊκισμό και παράλληλα τον συντηρούν με την προβολή της απρόσωπης λαϊκής μάζας και τον παραμερισμό οποιουδήποτε θα μπορούσε

«ελίτ» και «αντιλαϊκή» οποιαδήποτε ποιοτική διαφοροποίηση μέσα στη (λαϊκιστική) γενική ισοπέδωση.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΥΠΟΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Αυτή η ισοπέδωση και η απέχθεια στην ποιοτική διαφοροποίηση δημιουργούν μακροπρόθεσμα τη δική τους υποκοιλότητα, που εμφανίζεται ως λαϊκή κουλτούρα, δεν είναι όμως παρά χυδαία μίμησή της. Έτσι, εμπορευματοποιείται το όποιο λαϊκό στοιχείο από επιτήδειους κερδοσκόπους, που βλέπουν στη μαζική παραγωγή των προϊόντων της δήθεν λαϊκής έκφρασης μια σημαντική πηγή πλουτισμού τους.

Πρέπει λοιπόν να διακρίνουμε ανάμεσα στην αυθόρμητη

λαϊκή έκφραση που πηγάζει εκεί όπου - και σε όποιο σημείο - ο λαός πράγματι αυτονομείται και αυτοπροσδιορίζεται (και αυτό εκφράζεται με τον όρο «λαϊκότητα»), και στην ψευδή, τη νόθα ιδεολογική κατάσταση της μίμησης του λαϊκού στοιχείου, που καλλιεργείται εκεί ακριβώς όπου ο λαός υποκαθίσταται στην έκφραση και ετεροπροσδιορίζεται από τους πάσης φύσεως προστάτες και δήθεν εκφραστές του, εκεί όπου ανθεί το φαινόμενο του πατερναλισμού, κατάσταση που εκφράζεται με τον όρο «λαϊκισμός».

ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Η λαϊκότητα είναι, λοιπόν, η δικαίωση του λαού και η ανύψωσή του σε καθοριστικό παράγοντα της ιστορίας του. Ο λαϊκισμός, αντίθετα, αποτελεί εξαπάτηση του λαού, πολιτιστική υποβάθμισή του, υποκατάστασή του στον ιστορικό του ρόλο και διατήρησή του στο περιθώριο των εξελίξεων. Η λαϊκότητα αναδειχνει τις γνήσιες αξίες του λαού και δεν είναι καθόλου αντίθετη με την αξιολογική διάκριση και την εκφραστική διαφοροποίηση. Αντίθετα, ο λαϊκισμός ισοπεδώνει την έκφραση προς τα κάτω, καταπολεμά και εχθρεύεται τη διάκριση και την όποια διαφοροποίηση, είναι κάλπικος και νοθευτής του λαϊκού πνεύματος.

Η αποκατάσταση (ή η αποκάλυψη) του αληθινού νοήματος των λέξεων του πολιτικού λόγου μπορεί, νομίζω, να συμβάλει τουλάχιστον στην πολιτική και κοινωνική μας αυτογνωσία.

Σημείωση των «ΝΕΩΝ»: Ο Ι. Μανωλεδάκης είναι καθηγητής του Ποινικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.